

Măiestria lui Ion Manu

În *Doctor fără voie* un țăran vine la Sganarelle și îi spune că nevastă-sa e bolnavă de „hipocrizie”, are „seriozități”, „la fiecare două zile are friguri cotidiene cu oboseală și dureri la mușchii genunchilor”, că o apucă „sîncole și conversiuni”. Primește drept leac o bucată de brînză „preparată cu aur, coraliu, perle și alte lucruri scumpe” și pleacă.

În *Căsătoria silivă* un filozof este solicitat să-și dea avizul în privința oportunității încheierii unui mariaj. Dă o serie de răspunsuri evazive, e ciomăgit și șterge putina.

În *Omul cu mîrtoaga* un pierde-vară — „om cu idei” — vine să cumpere pielea lui Faraon pentru a o umple cu paie. Tîrgul nu se face. Primește în schimb un mic bacșiș și se face nevăzut.

În *Institutorii* un învățător foarte conștiincios (ai cărui elevi deschid pupitrele în șase timpi și nu ridică degetele deasupra capetelor atunci cînd vor să răspundă) își prepară micul dejun și dă explicații unui inspector asupra metodelor sale pedagogice.

Notarul Amian, din *Judecata focului* a lui Adamescu, spune, una după alta, fable din care nu lipsesc obișnuiții lupi, țapi, căței, pisici târcate, berze sau broscoi.

Iată anecdotice în cîteva linii cine sînt și ce fac ultimele personaje interpretate de Ion Manu.

Prin desenul clar, precis și minuțios, prin culorile puternice și pline de viață pe care actorul știe să li le dea, aceste personaje — în majoritatea cazurilor de al doilea (sau al treilea) plan în cadrul conflictului dramatic — capătă dreptul de a reclama

Ion Manu în: *Omul cu idei* („*Omul cu mîrtoaga*”); Weidenbaum („*Institutorii*”); Amian („*Judecata focului*”)

spectatorilor să fie luate în seamă, dreptul de a nu fi uitate cu ușurință.

Ion Manu, creatorul desăvârșit al tuturor acestor roluri, la lumina reflectoarelor n-are vîrstă, n-are profesie. În schimb, personajele sale au cînd 40, cînd 80 de ani; sînt cînd filozofi, cînd țărani; locuiesc cînd la o extremitate, cînd la cealaltă a pămîntului, trăiesc cînd cu multe secole în urmă, cînd în zilele noastre. Și atunci cînd personajul său are 80 de ani, n-are nici cu o zi mai puțin; cînd e țaran nu e cu nimic străin de ceea ce este propriu acestuia; cînd e francez te miri auzindu-l vorbind aît de bine romînește; cînd e din alt secol începi să crezi în reîncarnări!

Pe scîndurile scenei Ion Manu n-are trăsături proprii. Personajele sale au sau nu barbă, păr cărunt sau alb, ochi care sînt rînd pe rînd vii sau fără expresie, calzi sau aspri.

Din momentul în care s-a ridicat cortina, Ion Manu nu poartă decît o singură pecete personală: aceea a talentului său, care te subjugă și te face să crezi în tot ceea ce face.

Sursa măiestriei în interpretarea sa cred că poate fi găsită printre altele în chipul în care își construiește compozițiile.

Ibsen spunea undeva că pentru fiecare din piesele sale stabilește trei planuri: „După prima schițare — mi se pare că cunosc personajele mele ca pe niște oameni cu care am mers în tren, ne-am întilnit, am vorbit de unele și de altele; în schița următoare, totul îmi pare mai clar, îi cunosc ca după o ședere de patru săptămîni într-o stațiune balneară; am învățat să disting trăsăturile fundamentale la fel de bine ca și micile particularități ale caracterului lor. Totuși o eroare din partea mea asupra vreunui punct esențial n-ar fi încă exclusă.

În fine, cu ultima schiță, ajung la limitele extreme ale cunoașterii: nu mai ignorez nimic la acești oameni pe care i-am frecventat mult timp și îndeaproape: sînt prietenii mei intimi, nici o decepție nu îmi va veni de la ei, și astfel cum îi văd acum — încheie Ibsen — astfel îi voi vedea totdeauna”.

Există însă, din nefericire, destui actori care aduc pe scenă cunoștințe făcute în tren. Sînt și actori care știu să distingă trăsăturile fundamentale ca și micile parti-

cularități ale eroilor încredințați lor, dar care se pot înșela asupra vreunui aspect esențial. Există însă, din fericire, și actori care aduc pe scenă oameni pe care i-au frecventat mult timp și îndeaproape.

Ion Manu se integrează cu evidență în această ultimă categorie. El cunoaște, înainte de a se urca pe scenă, cele mai ascunse cute sufletești ale personajului, precum și cele mai nebănuite trăsături caracterologice sau temperamentale ale lui. Și, de aceea, atunci cînd îl aduce pe scenă nu se mulțumește să-l înzestreze numai cu oase și carne. Îl înzestreză și cu creier, inimă, nervi.

În compunerea personajelor operează cu o minuție extremă. Fiecare gest, fiecare pas, fiecare clipire a ochilor lui Manu pe scenă fac mărturia unui prealabil și riguros studiu. Nimic nu e făcut la întimplare, nimic din ceea ce nu ar conveni, nimic de prisos.

Priviți-l pe Weidenbaum, interpretat de Ion Manu, intrînd în camera profesorilor. E un bătrîn ramolit, cu figura uscățivă, lipsită de expresie, care poartă pe trupu-i firav și dezarticulat o redingotă lustruită,

Ion Manu în Țăranul („Doctor fără voie“)

iar pe nas o pereche de ochelari așezați într-o poziție oblică.

Se duce la dulap și cu gesturile unui robot cu măruntaiele ruginite scoate de acolo o tavă pe care o așează pe masă. După aceasta, cu atenția exagerată a unui

laborant de farmacie aflat la prepararea primei sale rețete, își prepară supă. Cu mina tremurândă toarnă conținutul unei sticle într-un ceainic. Se oprește, ezită câteva clipe, iar toarnă, iar se oprește. Nu vrea, se vede, ca apa din ceainic să depă-

Ion Manu în Marphurius („Căsătorie silită“)

șească un semn prestabilit. În sfârșit, victorie! A izbucnit să ducă pînă la capăt, în ciuda tuturor obstacolelor, acțiunea cu adevărat eroică a umplerii ceainicului. Răsuflă ușurat — pentru o clipă doar —, apoi își reia plimbările între dulap și masă pentru a face transferul celorlalte lucruri trebuincioase unui ospăț.

Toate aceste acțiuni neînsemnate în aparență sînt studiate cu grijă și apar de o mare conformitate cu rigiditatea și automatismul lui Weidenbaum, subliniindu-le.

Cînd își astupă sticla cu spirt plimbînd dopul de-a lungul sticlei pentru a prinde picătura de spirt care încearcă să scape nefolosită, sau cînd împătorește după dejun hîrțile în care a fost învelită mîncarea, raportează toate acestea, dacă nu la avariția personajului, la obsesia unui salariu modic. (Să nu uităm că atunci cînd a fost vorba de salarii — așa cum reiese dintr-o replică anterioară — el a fost

acela care s-a ridicat cu cea mai mare inverșunare.)

Găsind întotdeauna trăsăturile cele mai caracteristice ale personajului, Ion Manu le îngroașă spre a le da relief, fără a uita să adauge în urmă și celelalte linii pentru a împlini desenul.

Marphurius, filozoful sceptic din *Căsătorie silită*, în interpretarea lui Manu, este imaginea vie a îndoielii. Pendularea ușoară a capului, pe care îl lasă cînd pe un umăr, cînd pe celălalt; ochii stînși, lipsiți de viață; colțurile gurii lăsate în jos; înțepeneala accentuată în atitudini și gest alcătuiesc imaginea perfectă a omului robit de ideea că trebuie să se îndoiască de orice.

Amian, notarul Orăzii din *Judecata focului*, îți produce asociația cu o vulpe istețată, gata oricînd să găsească un șiretlic.

Omul cu idei din piesa lui Cîprian apare, în aceeași interpretare, ca un om strivit de viață, în care arde totuși, sub obsesia unei idei, o flacără pe care o vezi, pe măsură ce speranțele îi sînt spulberate, cum se stinge și moare; fără a anula însă aspectul jovial al tipului care poate înșela o privire neatentă.

Disponînd de o mare varietate în joc, Ion Manu adoptă de fiecare dată modalitatea de interpretare cuvenită.

În interpretarea lui Marphurius și a lui Weidenbaum, jocul său este concentrat și sobru, cu gesturi foarte puține, cu o mimică aproape inertă. Pe primul îl caracterizează, în principal, prin masca pe care și-o alcătuiește; pe cel de al doilea, prin mască, mers și acțiuni mărunte.

În cea a lui Amian, dovedește multă vervă, vioiciune, o gestică bogată, foarte variată, sugestivă și plină de savoare, o mare mobilitate în expresia feței. Principalele mijloace prin care îl caracterizează pe acesta fiind gestul, cuvîntul și mimica.

În Omul cu idei, face uz de o mare interiorizare, un patetism reținut și distilat, un umor de factură tragică. În ceea ce privește mijloacele de caracterizare, în acest caz pune accentul pe redarea monologurilor interioare. Sezisînd esența tragicomică a acestui erou, îl redă cu multă artă, amalgamînd fin aspectele comice cu latura sa tragică.

În ciuda acestei varietăți a artei sale interpretative, care se diversifică în raport

cu natura rolului, se pot distinge și unele trăsături generale.

În scenele în care dialogul nu se succede rapid, Manu pune accentul pe gest și anticipează prin el cuvântul. Acesta venit mai apoi, uneori confirmă, subliniază, completează. Alteori contribuie la scoaterea în relief a comicului prin diferențele de nuanțe care apar din succesiunea expresiei fizice cu replica. Astfel, de exemplu, cind gestul folosit de Manu exprimă precis o atitudine hotărîită, o anumită reacție violentă, iar cuvîntul venit cu puțină întîrziere apare evaziv, se produce o discrepanță de natură comică între ceea ce gîndește personajul și ceea ce se spune.

Resursele comice ale dialogului sînt valorificate fie prin o mică suspensie, înainte de rostirea părții din frază care ascunde o poantă comică, fie printr-un gest adecvat sau o mică grimasă, odată cu terminarea rostirii replicii.

În toate trei cazurile, comicul este valorificat în întregime.

Cind celelalte personaje dețin locul principal în desfășurarea acțiunii, Ion Manu știe să sublinieze, prin felul cit se poate de expresiv în care ascultă, toate evenimentele care se petrec pe scenă. E asemenea unui reactiv, care capătă diferite nuanțe în raport cu soluțiile cu care vine în contact, definind cu precizie natura acestora.

Datorită facultății de a se controla în permanență, Ion Manu știe să evite orice lipsă de măsură, orice stridență. Ponderea din jocul său, chibzuita echilibrare a tuturor efectelor nu cedează chiar în fața unui public cu disponibilități mari de amuzament. Probitatea sa de artist îi împune să nu

depășească această măsură, să nu vizeze aplauzele și succesul de moment prin sacrificarea artei sale, făurită într-o viață.

Ca o ultimă remarcă aș vrea să amintesc atitudinea pe care o are Ion Manu față de eroul său. Există în interpretarea sa o activă participare alături de autor la satirizarea personajului. Tot timpul simți, dincolo de masca pe care și-o compune, un zimbet plin de ironie față de personajul întruchipat. Fie că ironia sa e plină de amărăciune, fie că e ușoară ca o dojană părintească, ea nu lipsește niciodată. Senturile satirice ale autorului par a fi preluate și duse mai departe pînă la completa lor epuizare. De aici lipsa de echivoc manifestă în caracterul și acțiunile eroilor săi. Ceea ce în text este virtual, Ion Manu transformă pe scenă în imagine completă și atotcuprinzătoare. Ceea ce pare neclar și șters devine limpede și precis.

De la omul cu figura uscățivă, de o îndiferență aproape letargică, purtînd stigmatul decrepitudinii, așa cum l-a creat pe Weidenbaum, la omulețul ager la minte cu figura radioasă, cu o mare agilitate în mișcări, așa cum i-a dat viață lui Amian; de la ironia incisivă vecină cu sarcasmul, față de primul, la ironia binevoitoare și detașată față de cel de al doilea; de la prozaismul mai mult decît banal al aceluiași Weidenbaum, la sfera vecină cu poezia a Omului cu idei; de la comicul „gras”, la comicul de nuanță tragică — iată claviatura posibilităților interpretative ale lui Ion Manu, actorul care prin jocul său poate să genereze uneori un ris senin ca de copil și, alteori, cum ar spune Jules Renard, „un ris trist ca un clovn în haine negre”.

Ilie RUSU